

Pseudomalus triangulifer (ABEILLE DE PERRIN, 1877) – nowy dla
Polski gatunek złotolitki (Hymenoptera: Chrysididae)

Pseudomalus triangulifer (ABEILLE DE PERRIN, 1877) – a ruby-tailed wasp
species, new to Poland (Hymenoptera: Chrysididae)

Bogdan WIŚNIEWSKI¹, Katarzyna SZCZEPKO²

¹Ojcowski Park Narodowy, 32-047 Ojców; e-mail: bogdan@isez.pan.krakow.pl

²Zakład Dydaktyki Biologii i Badania Różnorodności Biologicznej UŁ, ul. Banacha 1/3,
90-237 Łódź; e-mail: kawa@biol.uni.lodz.pl

ABSTRACT: The paper gives records of *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE DE PERRIN, 1877), the new species of ruby-tailed wasp from Poland (Hymenoptera: Chrysididae). The species was not separated by many authors from *P. auratus* (LINNAEUS, 1758) until recently. The characters for distinguishing of the two species are given, followed by the verified data of distribution in Poland. *P. triangulifer* (ABEILLE) seems to be widespread but rare in Poland.

KEYWORDS: Hymenoptera, Chrysididae, new records, distribution, Poland.

W faunie Polski odnotowano dotąd występowanie 75 gatunków błonków z rodziny złotolitek (Hymenoptera: Chrysididae) (CELARY 2004; NIEHUIS 2000). Niniejszym do listy gatunków znanych z kraju dodajemy kolejny gatunek – *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE DE PERRIN, 1877), nie odróżniany dotąd od *Pseudomalus auratus* (LINNAEUS, 1758). W faunie krajowej występują jeszcze dwa gatunki z tego rodzaju, a mianowicie *Pseudomalus pusillus* (FABRICIUS, 1804) i *P. violaceus* (SCOPOLI, 1763). Zarówno w kluczu NOSKIEWICZA i PUŁAWSKIEGO (1958), opracowaniu LINSENMAIERA (1997),

jak i wykazie CELAREGO (2004) gatunki te włączone są do rodzaju *Omalus* PANZER, 1801. Nazewnictwo w niniejszej pracy podajemy wg Fauna Europea Web Service (2004).

Klucz NOSKIEWICZA i PUŁAWSKIEGO (1958) na stronie 22 w antytezie 7 prowadzi do gatunku *Omalus auratus* (L.) [= *Pseudomalus auratus* (LINNAEUS, 1758)]. Poniżej przedstawiamy klucz pozwalający rozdzielić *P. triangulifer* (ABEILLE) i *P. auratus* (L.). Okazy, którym warto się przyjrzeć bliżej, to głównie „duże” osobniki, o długości ciała powyżej 5 mm.

1. Długość środkowych członów czułków średnio 1,5 raza większa od ich szerokości. Długość ciała okazów z Polski – od 5,0 do 6,5 mm . . . . .
 . . . . . *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE DE PERRIN, 1877)
- Długość środkowych członów czułków mniej więcej równa ich szerokości. Długość ciała okazów z Polski – od 3,0 do 5,5 mm . . . . .
 . . . . . *Pseudomalus auratus* (LINNAEUS, 1758)

Stanowiska *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE) oraz *P. auratus* (L.) w Polsce (Fig.), podane poniżej, określono na podstawie okazów zebranych przez autorów bądź udostępnionych autorom do weryfikacji (łącznie 142 okazy). Na podstawie opracowanego materiału można stwierdzić, że *P. triangulifer* jest gatunkiem znacznie rzadziej odławianym niż *P. auratus*, co potwierdza informacje literaturowe (LINSENMAIER 1997). Materiały dowodowe znajdują się w kolekcji Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu oraz w zbiorach autorów opracowania. Serdecznie dziękujemy kustoszowi Muzeum, Panu Rolandowi DOBOSZOWI oraz kolekcjonerom, którzy udostępnili swoje okazy do badań.

Pseudomalus triangulifer (ABEILLE DE PERRIN, 1877)

- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy, Granica (UTM: DC69), 31 VII 2000 – 1 ♀, na drewnianym budynku, leg. K. SZCZEPKO.
- Puszcza Białowieska: oddz. 288C/318A (FD93), 26 VI 2001 – 1 ♀, leg. J. GUTOWSKI; oddz. 318B (FD93), 18 VI 2002 – 1 ♀, pułapka Moerickego, leg. J. GUTOWSKI; oddz. 375 (FD93), 11 VII 2001 – 1 ♀, transekt I, droga Brownska, powierzchnie kornikowe, leg. J. GUTOWSKI; oddz. 454 (FD93), 13 VI 2001 – 1 ♀, transekt II, pas graniczny, powierzchnie kornikowe, leg. J. GUTOWSKI.
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Ojcowski Park Narodowy, osada Cieślik (DA16), 24 VII 1988 – 1 ♀, na oknie, leg. B. WIŚNIEWSKI.
- Bieszczady: Jabłonki, pow. Lesko (EV95), 20–30 VI 1965 – 1 ♂, leg. M. BIELEWICZ.

W Europie odnotowany z Dagestanu, Francji, Turcji i Włoch (AGNOLI, ROSA 2004); odnaleziony także w Niemczech (NIEHUIS 2001). Wg LINSENMAIERA (1997) rozmieszczony w północnej, środkowej i południowej Europie.

Gospodarz: *Pemphredon lugubris* (Fabricius, 1793), *Psenulus laevigatus* (Schenck, 1857) (Crabronidae). Odwiedza kwiaty wilczomleczków – *Euphorbia* spp., jeżyn – *Rubus* spp. oraz kolonie mszyc (LINSENMAIER 1997).

Ryc. Mapa rozmieszczenia *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE DE PERRIN, 1877) – [◆] i *P. auratus* (LINNAEUS, 1758) [○] w Polsce, na podstawie okazów zweryfikowanych przez autorów

Fig. Distribution of *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE DE PERRIN, 1877) [◆] and *P. auratus* (LINNAEUS, 1758) [○] in Poland, based on the specimens verified by the authors

Pseudomalus auratus (LINNAEUS, 1758)

Gatunek w Polsce rozpowszechniony. Odnotowany w piśmiennictwie z następujących krain: Nizina Mazowiecka (ABRASZEWSKA-KOWALCZYK, KOWALCZYK 2002; GŁOWACKI 1953; KOWALCZYK, SZCZEPKO 2001; SKIBIŃSKA 1982), Pojezierze Mazurskie (BANASZAK 1980; KOWALCZYK 1991), Pobrzeże Bałtyku, Dolny Śląsk, Wzgórza Trzebnickie, Górny Śląsk, Wyżyna Krakowsko-Wieluńska, Wyżyna Lubelska, Sudety Zachodnie, Beskid Zachodni, Beskid Wschodni (BANASZAK 1980), Nizina Wielkopolsko-Kujawska (BANASZAK 1980; BAŁAZY i in. 1989), Wyżyna Małopolska (BANASZAK 1980; KOWALCZYK 1988, 1994; KOWALCZYK, KURZAC 2003), Góry Świętokrzyskie (KOWALCZYK 1990), Bieszczady (BANASZAK 1980; WIŚNIEWSKI 2000).

Stanowiska, na których zostały odłowione okazy zweryfikowane przez autorów:

- Pobrzeże Bałtyku: Władysławowo (CF37), leg. R. DOBOSZ.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Poznań - Krzesiny (XT39), leg. Z. PAPIROCKA.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy: Bromierzyk (DC59), Granica (DC69), leg. K. SZCZEPKO.
- Podlasie: Białystok (FD48), Białystok - Pietrasze (FD49), leg. J. SAWONIEWICZ; Biebrzański Park Narodowy, Gugny (FE01), Zdrój (FE01), Grobla Honczarowska (FE01), leg. A. KOSTRO-AMBROZIAK et J. SAWONIEWICZ.
- Puszcza Białowieża: Białowieża (FD85), leg. R. DOBOSZ.
- Górny Śląsk: Bytom (CA57), leg. F. KIRSCH et H. NOWOTNY; Bytom - Łagiewniki (CA57), leg. M. ŻAK; Katowice - Murcki (CA47), leg. F. KIRSCH; Bytom - Szombierki (CA57), leg. R. DOBOSZ et W. ŻYŁA; Chorzów, skansen (CA57), leg. B. WIŚNIEWSKI; Jamna (XS71), leg. J. KOWALEWSKI; Lubliniec (CB31), leg. R. DOBOSZ; Ruda Śląska, Wirek (CA47), leg. J. GRZYWOCZ; Wojciechów (XS86), leg. H. NOWOTNY.
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kroczyce ad Częstochowa (CB90), leg. J. MARKIEWICZ; Ojcowski Park Narodowy: Ojców (DA16), Góra Koronna (DA16), Młynnik (DA16), Pieskowa Skała (DA16), Prądnik Korzkiewski (DA15), Skały Panieńskie (DA16), leg. B. WIŚNIEWSKI.
- Wyżyna Małopolska: rezerwat „Polana Polichno” (DA69), rezerwat „Skorocice” (DA78), leg. B. WIŚNIEWSKI; rezerwat „Skowronno” (DA69), leg. R. DOBOSZ.
- Kotlina Sandomierska: Łętowice (DA83), Wojnicz (DA83), leg. B. WIŚNIEWSKI; Wierzchosławice (DA84), leg. W. ŻYŁA.
- Beskid Zachodni: Skawina (DA13), leg. B. WIŚNIEWSKI.

- Beskid Wschodni: Pikulice ad Przemyśl (FA21), leg. R. DOBOSZ.
- Pieniny: Pieniński Park Narodowy: Macelowa (DV67), leg. K. WERSTAK.
Wg LINSSENMAIERA (1997) szeroko rozmieszczony w Palearktyce.
Gospodarz: *Pemphredon lugubris*, *Psenulus laevigatus* (Crabronidae). Odwiedza kwiaty wilczomleczów *Euphorbia* spp., jeżyn *Rubus* spp. oraz kolonie mszyc (LINSSENMAIER 1997).

SUMMARY

The paper presents records of *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE DE PERRIN, 1877), a ruby-tailed wasp species new to the fauna of Poland (Hymenoptera: Chrysididae). The species was not separated by many authors from *P. auratus* (LINNAEUS, 1758) until recently.

Altogether ca. 140 specimens of the species were examined. *P. triangulifer* (ABEILLE) was recorded in the following regions of Poland: the Mazovian Lowland, Podlasie, Kraków-Wieluń Upland, and Bieszczady Mountains. The verified records of *P. auratus* come from the following regions: the Baltic Coast, Wielkopolska-Kujawy Lowland, Mazovian Lowland, Podlasie, Białowieża Forest, Upper Silesia, Kraków-Wieluń Lowland, Małopolska Upland, Sandomierz Lowland, Western and Eastern Beskidy, and Pieniny National Park. *P. triangulifer* (ABEILLE) seems to be rare species but widespread in the country.

PIŚMIENNICTWO

- ABRASZEWSKA-KOWALCZYK A., KOWALCZYK J. K. 2002: Stawonogi. [W:] ABRASZEWSKA-KOWALCZYK A., KOWALCZYK J. K., HEJDUK J., PRZYBYLSKI M., TUSZEWICKI W. (red.): Świat zwierząt Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego. Mantis, Olsztyn: 44-69.
- AGNOLI G. L., ROSA P. 2004: *Pseudomalus triangulifer* (ABEILLE, 1877). [W:] Chrysis.net database of the Italian Chrysididae, interim version 18 April 2008. URL: <http://www.chrysis.net/database/>.
- BALAŻY S., BANASZAK J., MICHALSKI J. 1989: Badania nad fauną ksylofagów Wielkopolskiego Parku Narodowego. V. Aculeata – żądłówki. Bad. fizjogr. Pol. zach., ser. C, zool., **38**: 115-121.
- BANASZAK J. 1980: Żłotolitki – Chrysididae. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXVI, **3**: 1-52.
- CELARY W. 2004: Żłotolitkowate (Chrysididae). [W:] BOGDANOWICZ W., CHUDZICKA E., PILIPIUK I., SKIBIŃSKA E. (red.): Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. MiIZ PAN, Warszawa: 338, 350-351.
- Fauna Europaea Web Service (2004) Fauna Europaea version 1.1, Available online at <http://www.faunaeur.org>
- GŁOWACKI J. 1953: Przyczynek do znajomości błonkówek (Hymenoptera) okolic Warszawy. Fragm. faun. Mus. Zool. Pol., **6** (19): 501-523.

- KOWALCZYK J. K. 1988: Żądłowki (Hymenoptera, Aculeata) Wyżyny Łódzkiej. Część II – okolice Łodzi. Acta Univ. Lodz., Folia zool. anthr., **6**: 57-71.
- KOWALCZYK J. K. 1990: Wybrane rodziny żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Fragm. faun., **33** (17): 285-306.
- KOWALCZYK J. K. 1991: Materiały do znajomości żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) Puszczy Augustowskiej. Acta Univ. Lodz., Folia zool. anthr., **7**: 115-129.
- KOWALCZYK J. K. 1994: Żądłowki (Hymenoptera, Aculeata) Lasu Łągiewniki w Łodzi. Acta Univ. Lodz., Folia zool. anthr., **2**: 65-91.
- KOWALCZYK J. K., KURZAC T. 2003: Owady chronione, zagrożone i rzadkie Ogrodu Botanicznego w Łodzi. Biul. Ogródów Botanicznych, **12**: 207-217.
- KOWALCZYK J. K., SZCZEPKO K. 2001: Złotolitki (Hymenoptera, Chrysididae) terenów rolnych zachodniej części Kampinoskiego Parku Narodowego. Kulon, **6** (1/2): 77-83.
- LINSENMAIER W. 1997: Die Goldwespen der Schweiz. Veroeffentlichungen aus dem Natur-Museum Luzern, **9**: 1-140.
- NIEHUIS O. 2000: The european species of the *Chrysis ignita* group: revision of the *Chrysis angustula* aggregate (Hymenoptera, Chrysididae). Mitt. Mus. Naturkunde Berlin, Dtsch. entomol. Z., **47**: 181-201.
- NIEHUIS O. 2001: Chrysididae. [W:] DATHE H. H., TAEGER A., BLANK S. M. (red.): Verzeichnis der Hautflügler Deutschlands (Entomofauna Germanica 4). Entomologische Nachrichten und Berichte, Fresden, Beiheft, **7**: 119-123.
- NOSKIEWICZ J., PUŁAWSKI W. 1958: Błonkówki – Hymenoptera. Złotolitki – Chrysididae, Cleptidae. Klucze oznacz. Owad. Pol., Warszawa, XXIV, **55-56**: 1-00.
- SKIBIŃSKA E. 1982: Chrysididae (Hymenoptera) of Warsaw and Mazovia. Memorab. zool., **36**: 61-72.
- WIŚNIEWSKI B. 2000: Błonkówki (Hymenoptera) polskich Bieszczadów ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monogr. Bieszczadzkie, **8**: 145-187.